

คำแนะนำการใช้กัญชาทางการแพทย์สำหรับผู้ป่วยโรคข้ออักเสบและโรคแพ้ภูมิตัวเอง สมาคมรูมาติสซั่มแห่งประเทศไทย

กัญชาเป็นพืชสมุนไพรที่กำลังได้รับการกล่าวถึงจากคนทั่วโลกในปัจจุบัน สำหรับประเทศไทยกัญชาจัดเป็นพืชท้องถิ่นซึ่งเป็นภูมิปัญญาด้านการแพทย์แผนไทยเพื่อใช้ในการรักษาโรค โดยพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ ๗) ในปี พ.ศ. ๒๕๖๒ ได้จัดให้กัญชาเป็นยาเสพติดให้โทษประเภทที่ ๕ ซึ่งอนุญาตให้ใช้เฉพาะในทางการแพทย์สำหรับดูแลรักษาผู้ป่วยและเพื่อการศึกษาวิจัย โดยมีหลักฐานอ้างอิงเชิงประจักษ์รับรองประโยชน์ของการใช้กัญชาทางการแพทย์ ซึ่งจะต้องคำนึงถึงโทษและผลข้างเคียงของการใช้กัญชาที่เกินขนาดต่ออามีประกาศของกระทรวงสาธารณสุข เมื่อวันที่ ๙ มิถุนายน ๒๕๖๕ เรื่องระบุชื่อยาเสพติดให้โทษประเภทที่ ๕ ได้ระบุให้สารสกัดจากทุกส่วนของกัญชา ยกเว้นสารสกัดที่มีปริมาณสารเตตราไฮโดรแคนนาบินอล (tetrahydrocannabinol, THC) เกินร้อยละ ๐.๒ โดยน้ำหนักและสารสกัดจากเมล็ดกัญชาไม่จัดเป็นยาเสพติด ส่งผลให้มีการบริโภคกัญชาได้อย่างเสรีทั้งในเชิงการแพทย์และสันตนาการ

สารออกฤทธิ์ในกัญชา

สารออกฤทธิ์ในกัญชามีมากกว่า ๕๐๐ ชนิด ประกอบด้วยสารแคนนาบินอยด์ (cannabinoids) กว่า ๑๐๐ ชนิด สารที่พบมากที่สุดและถูกสกัดออกมาใช้ประโยชน์ในทางการแพทย์ มี ๒ ชนิด ได้แก่

๑. เตตราไฮโดรแคนนาบินอล (THC) ออกฤทธิ์กระตุ้นระบบประสาท ช่วยบรรเทาอาการคลื่นไส้ อาเจียน ลดอาการปวด คลายกล้ามเนื้อ แต่มีฤทธิ์ไม่พึงประสงค์ (intoxication effect) เกิดอาการมึนเมาและติดต่อสารทำให้ต้องเพิ่มขนาดที่ใช้และเกิดเสพติดสารตามมาในภายหลังได้
๒. แคนนาบิไดออล (cannabidiol, CBD) ออกฤทธิ์ตรงข้ามกับ THC ช่วยรักษาอาการชักเกร็งในโรคลมชักที่ดื้อยา ช่วยลดอาการชัก ทำให้จิตใจสงบ ลดอาการปวด บรรเทาการอักเสบ ลดอาการคลื่นไส้ อาเจียน และไม่มีฤทธิ์เสพติด

ประโยชน์ของสารสกัดกัญชา

ปัจจุบันมีข้อมูลทางวิชาการสนับสนุนประโยชน์ของสารสกัดกัญชาซึ่งนำมาใช้ทางการแพทย์ ได้แก่

๑. โรคลมชักในเด็กที่รักษายากและโรคลมชักที่ติดต่อการรักษา
๒. ภาวะกล้ามเนื้อหดเกร็ง ในผู้ป่วยโรคปลอกประสาทเสื่อมแข็ง (multiple sclerosis, MS)
๓. ภาวะปวดปลายประสาทที่รักษาด้วยวิธีอื่นแล้วไม่ได้ผล
๔. ภาวะคลื่นไส้อาเจียนจากผลข้างเคียงของยาเคมีบำบัด

การศึกษาต่าง ๆ ที่ใช้สารสกัดจากกัญชาหรือสารแคนนาบินอยด์เพื่อรักษาผู้ป่วยโรคข้ออักเสบและโรคแพ้ภูมิตัวเอง ได้แก่ โรคข้อกระดูกสันหลังอักเสบชนิดยึดติด โรคข้ออักเสบสะเก็ดเงิน โรคข้ออักเสบรูมาตอยด์ โรคข้อเสื่อม โรคไฟโบรมัยอัลเจีย โรคกล้ามเนื้อและผิวหนังอักเสบ โรคหนังแข็ง และโรค lupus ยังให้ผลลัพธ์ไม่แน่นอน เนื่องจากปัจจุบันยังไม่มีหลักฐานการศึกษาที่เป็นข้อมูลเชิงประจักษ์สนับสนุนให้ใช้กัญชาในการรักษาโรคเหล่านี้ ดังนั้นทางสมาคมรูมาติสซั่มแห่งประเทศไทย จึงได้ตระหนักและเล็งเห็นความสำคัญในการจัดทำคำแนะนำการใช้กัญชาทางการแพทย์ฉบับนี้ขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้การพิจารณาใช้กัญชาทางการแพทย์สำหรับผู้ป่วยโรคข้ออักเสบและโรคแพ้ภูมิตัวเองเป็นไปอย่างเหมาะสมและดำเนินไปในทิศทางเดียวกันโดยสอดคล้องกับหลักฐานการศึกษาในปัจจุบัน เพื่อให้ผู้ป่วยโรคข้ออักเสบและโรคแพ้ภูมิตัวเองที่ใช้กัญชาทางการแพทย์ได้รับประโยชน์จากการรักษา และเกิดผลข้างเคียงหรือฤทธิ์ไม่พึงประสงค์จากกัญชาทางการแพทย์น้อยที่สุด

คำแนะนำ

๑. กัญชาทางการแพทย์ไม่ใช่เป็นการรักษาทางเลือกสำหรับการดูแลมาตรฐานในผู้ป่วยโรคข้ออักเสบเรื้อรังและโรคแพ้ภูมิตัวเอง แพทย์ควรปฏิบัติตามมาตรฐานและแนวทางการรักษาในปัจจุบัน

๒. ประโยชน์จากการใช้กัญชาทางการแพทย์สำหรับผู้ป่วยโรคข้ออักเสบและโรคแพ้ภูมิตัวเองยังมีจำกัดสำหรับการใช้กัญชาทางการแพทย์เพื่อประโยชน์เพิ่มคุณภาพการนอน การรักษาอาการข้อติด ผิดตึงในผู้ป่วยโรคข้ออักเสบเรื้อรัง ยังขาดข้อมูลวิจัยสนับสนุนที่เป็นหลักฐานเชิงประจักษ์สำหรับความปลอดภัยและประสิทธิผล จึงไม่แนะนำให้ใช้ และควรพิจารณาให้การรักษาตามมาตรฐานและแนวทางการรักษาในปัจจุบัน

๓. การใช้กัญชาทางการแพทย์ในผู้ป่วยโรคข้ออักเสบและโรคแพ้ภูมิตัวเองมีความเสี่ยงต่อการเกิดผลข้างเคียง และอาการไม่พึงประสงค์ซึ่งสามารถเกิดขึ้นได้ทุกระบบในร่างกาย เลียนแบบอาการกำเริบของโรคของผู้ป่วยได้ เช่น อาการทางระบบประสาทส่วนกลาง ระบบหัวใจและหลอดเลือด ระบบทางเดินอาหาร ระบบหลอดเลือดสมอง เป็นต้น

๔. การใช้กัญชาทางการแพทย์สำหรับผู้ป่วยโรคข้ออักเสบและโรคแพ้ภูมิตัวเองมีความเสี่ยงอย่างมากต่อการเกิดปฏิกิริยาระหว่างยา (drug interaction) เช่น ibuprofen, mefenamic, tramadol, morphine, sildenafil, warfarin, omeprazole, fluoxetine, isoniazid, clarithromycin, fluconazole, และ amiodarone เป็นต้น ซึ่งจะส่งผลให้มีการเพิ่มหรือลดระดับการออกฤทธิ์ของยา กระทบต่อผลตอบสนองของการรักษา หรือทำให้เกิดผลข้างเคียง ฤทธิ์ไม่พึงประสงค์และภาวะพิษจากยาได้

๕. ไม่แนะนำให้ใช้กัญชาทางการแพทย์ในผู้ป่วยที่มีอายุน้อยกว่า ๒๕ ปี ผู้ป่วยสูงอายุ ผู้ป่วยตั้งครรภ์ ผู้ป่วยให้นมบุตร ผู้ป่วยที่มีภาวะผิดปกติทางจิต ผู้ป่วยโรคปอด ผู้ป่วยโรคหลอดเลือดหัวใจ ผู้ป่วยที่ได้รับยาระงับประสาทหรือยากลุ่มต้านซีมีเซร่า และผู้ป่วยที่มีประวัติแพ้สารสกัดจากกัญชา

๖. ผู้ป่วยที่ได้รับการสั่งใช้กัญชาทางการแพทย์ต้องผ่านดุลยพินิจและการพิจารณาอย่างรอบคอบจากแพทย์ที่ได้รับการอบรมการใช้กัญชาทางการแพทย์เท่านั้น โดยแพทย์จะต้องให้คำแนะนำเกี่ยวกับการใช้กัญชาทางการแพทย์อย่างละเอียด ทั้งข้อบ่งใช้ เป้าหมายการรักษา และผลข้างเคียงหรืออาการไม่พึงประสงค์

๗. ผู้ป่วยที่ได้รับการรักษาด้วยกัญชาทางการแพทย์ต้องได้รับการติดตามอย่างใกล้ชิดเพื่อประเมินประสิทธิภาพและผลข้างเคียงจากการรักษา ทุก ๔ - ๘ สัปดาห์

ผลข้างเคียงของการใช้กัญชาทางการแพทย์

ผลข้างเคียงของการใช้กัญชาทางการแพทย์ที่อาจเกิดขึ้นในผู้ป่วยโรคข้ออักเสบและโรคแพ้ภูมิตัวเองจะคล้ายคลึงกับรายงานที่พบในผู้ป่วยโรคอื่น ๆ ซึ่งทำให้มีอาการไม่พึงประสงค์หรือภาวะพิษเฉียบพลัน ดังนี้

- ผลข้างเคียงระยะสั้น ได้แก่ เวียนศีรษะ ความอยากอาหารเปลี่ยนแปลง คลื่นไส้ อาเจียน ปากแห้ง ท้องผูก อารมณ์แปรปรวน ใจสั่น หน้ามืด และผลข้างเคียงที่ร้ายแรง เช่น ภาวะทางจิตผิดปกติ ภาวะกล้ามเนื้อหัวใจขาดเลือด เป็นต้น

- ผลข้างเคียงระยะยาว ยังไม่ทราบแน่ชัด แต่มีข้อมูลว่าการใช้กัญชาในระยะยาวอาจมีผลเสียต่อความจำ การวางแผนชีวิต และความสามารถในการตัดสินใจ รวมถึงเพิ่มความเสี่ยงต่อการเกิดโรคหลอดเลือดสมอง และภาวะหัวใจล้มเหลว

** หากผู้ป่วยมีอาการดังกล่าวควรรีบนำส่งโรงพยาบาลเพื่อเข้ารับการประเมินและให้การดูแลรักษาแบบฉุกเฉิน

สรุป

ทางสมาคมรูมาตีสซึมแห่งประเทศไทยได้ตระหนักถึงผลข้างเคียงและฤทธิ์ไม่พึงประสงค์จากการใช้กัญชาทางการแพทย์ ร่วมกับปัจจุบันยังไม่มีการศึกษาที่เป็นข้อมูลสนับสนุนทางวิชาการที่ชัดเจนสำหรับประโยชน์ของการใช้กัญชาทางการแพทย์ในผู้ป่วยโรคข้ออักเสบและโรคแพ้ภูมิตัวเอง จึงไม่แนะนำให้ใช้กัญชาทางการแพทย์ในการรักษาโรคข้ออักเสบและโรคแพ้ภูมิตัวเองทุกชนิด การพิจารณาใช้กัญชาทางการแพทย์ในผู้ป่วยโรคข้ออักเสบและโรคแพ้ภูมิตัวเองจะเป็นไปตามดุลยพินิจของแพทย์ผู้รักษาที่ได้รับการอบรมการใช้กัญชาทางการแพทย์เท่านั้น และควรปฏิบัติตามคำแนะนำดังกล่าวข้างต้นอย่างเคร่งครัด

เอกสารอ้างอิง

๑. Jain N, Moorthy A. Cannabinoids in rheumatology: Friend, foe or a bystander? Musculoskeletal Care. 2022;20(2):416-28.
๒. Fitzcharles M-A, Zahedi Niaki O, Hauser W, Hazlewood G. Position Statement: A Pragmatic Approach for Medical Cannabis and Patients with Rheumatic Diseases. The Journal of Rheumatology. 2019;jrheum.181120.
๓. NICE guideline [NG144] Published: 11 November 2019 Last updated: 22 March 2021 <https://www.nice.org.uk/guidance/ng144>
๔. Katz-Talmor D, Katz I, Porat-Katz BS, Shoenfeld Y. Cannabinoids for the treatment of rheumatic diseases - where do we stand? Nat Rev Rheumatol. 2018;14(8):488-98.
๕. MacCallum CA, Russo EB. Practical considerations in medical cannabis administration and dosing. Eur J Intern Med. 2018;49:12-9.
๖. ข้อเสนอเกี่ยวกับนโยบายกัญชาของประเทศไทย โดยความเห็นชอบจากแพทยสภา แพทยสมาคมแห่งประเทศไทยฯ และราชวิทยาลัยแพทย์เฉพาะทางฯ วันที่ ๖ กันยายน ๒๕๖๕
๗. คำแนะนำสำหรับแพทย์ การใช้กัญชาทางการแพทย์ โดยคณะอนุกรรมการพิจารณาข้อมูลเกี่ยวกับการใช้กัญชาทางการแพทย์ แพทยสภา ฉบับที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๖๒
๘. คำแนะนำการใช้กัญชาทางการแพทย์ กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข ฉบับปรับปรุงครั้งที่ ๔ มกราคม ๒๕๖๔
๙. หนังสือ “ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับกัญชาทางการแพทย์” โดย Martin Woodbridge ที่ปรึกษา Woodbridge Research Ltd. ประเทศนิวซีแลนด์, แปลโดย ภญ.วารุณี เสวตประวิชกุล ดร.ภญ.สุชาดา นิลกำแหง วิลคินส์ และ ภก.ธรรศ ธารีสูชีวิกุล
๑๐. แนวทางการดูแลผู้ป่วยที่เกิดอาการไม่พึงประสงค์หรือภาวะพิษเฉียบพลันจากการใช้กัญชา ณ ห้องอุบัติเหตุ-ฉุกเฉิน กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข ปรับปรุงครั้งที่ ๑ พ.ศ.๒๕๖๕

คณะผู้จัดทำคำแนะนำฯ สมาคมรุมมาติสซั่มแห่งประเทศไทย

1. แพทย์หญิงพรสวรรค์ เลี้ยวสุธามาศ
2. แพทย์หญิงสุมาภา ชัยอำนาจ

คณะกรรมการอำนวยการ สมาคมรุมมาติสซั่มแห่งประเทศไทย

1. แพทย์หญิงประภาพร พิสิษฐ์กุล		นายกสมาคมฯ
2. แพทย์หญิงนันทนา กสิตานนท์		นายกรับเลือกและอุปนายกฝ่ายฝึกอบรมและสอบ
3. แพทย์หญิงปวีณา เชี่ยวชาญวิศวกิจ		อุปนายกฝ่ายบริหาร
4. แพทย์หญิงสุมาภา ชัยอำนาจ		อุปนายกฝ่ายวิชาการ
5. แพทย์หญิงวันรัชดา คัชมาตย์		อุปนายกฝ่ายวิจัย
6. แพทย์หญิงบุญจริง ศิริไพฑูรย์		เลขาธิการ
7. นายแพทย์ชยวี เมืองจันทร์		เหรัญญิก
8. นายแพทย์สูงชัย อังธารารักษ์		กรรมการกลาง
9. นายแพทย์วิรัตน์ ภิญโญพรพานิช		กรรมการกลาง
10. แพทย์หญิงอรจณี มหรรฆานุเคราะห์		กรรมการกลาง
11. แพทย์หญิงสิริพร มานวงษ์ชัย		กรรมการกลาง
12. แพทย์หญิงปารวี ชีวะอิสระกุล		กรรมการกลาง
13. แพทย์หญิงโสภรชัช วิไลยุค		กรรมการกลาง
14. นายแพทย์กานน จตุวรพฤกษ์		กรรมการกลาง
15. นายแพทย์รัตตะพล ภัคโชตานนท์		กรรมการกลาง
16. แพทย์หญิงประภัสสร อัสวโสสถ์		กรรมการกลาง

คณะแพทย์ผู้เชี่ยวชาญทบทวนแนวทางฯ และให้ข้อคิดเห็นคำแนะนำ

1. แพทย์หญิงอัจฉรา กุลวิสุทธิ์		6. แพทย์หญิงไพจิตร อัสวธนบดี
2. แพทย์หญิงพรทิพย์ อินทร์พิบูลย์		7. แพทย์หญิงมนาริปี โอศิริ
3. นายแพทย์อนวรรธ ชื้อสุวรรณ		8. แพทย์หญิงพันธุ์จง หาญวิวัฒน์กุล
4. แพทย์หญิงพรเพ็ญ อัครวัชรางกูร โภ		
5. นายแพทย์รัตตะพล ภัคโชตานนท์		